

BDA016 Stavební mechanika 2

1. přednáška

- Rozdělení nosných stavebních konstrukcí
- Zatížení stavebních konstrukcí
- Příčinkové čáry statických veličin

doc. Ing. Hana Šimonová, Ph.D. (hana.simonova@vut.cz)

Statika stavebních konstrukcí

- nauka o výpočtech stavebních konstrukcí
- vyšetřuje stavební konstrukce v klidu, podmínky rovnováhy

Stavební konstrukce

- bezpečný přenos daného zatížení
- bez porušení nebo ztráty stability
- bez větších tvarových změn – přípustné deformace
- kritéria hospodárnosti

Nosná konstrukce

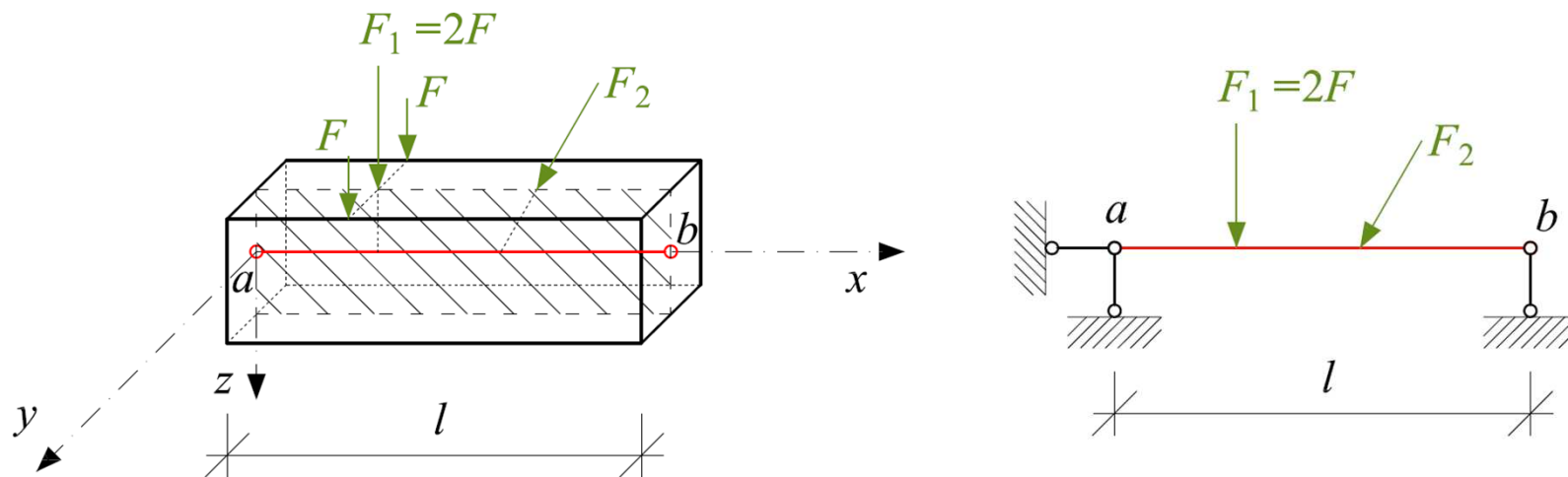
- část, která zajišťuje potřebnou tuhost a odolnost stavební konstrukce

Stavební konstrukce

- prostorový hmotný útvar – těleso
- pro řešení nosných částí se zavádí zjednodušení
- **idealizace** jednotlivých **nosných prvků**
  - jednorozměrný prvek – prut, nosník, sloup
  - dvojrozměrný prvek – deska, stěna, skořepina
  - trojrozměrný prvek – blok, základová patka, opěrná zed'
- **idealizace vnějších a vnitřních vazeb**
  - vzájemné spojení a spolupůsobení nosných prvků
  - připojení nosné konstrukce k základům

PRUTOVÉ KONSTRUKCE

- vytvořeny z prutů (nejjednodušší konstrukční prvek)
- **Prut** – nosný prvek, u kterého délkový rozměr značně převládá nad příčnými rozměry, hmotnost rozložena v ose prutu

PRUT

podle **polohy** střednice a zatížení v prostoru

- rovinný, prostorový

podle **tvaru střednice**

- přímý, lomený, zakřivený, obecného tvaru

podle **tvaru průřezu**

- obdélníkového, čtvercového, kruhové, složeného průřezu, tenkostěnné
- konstantní nebo proměnný průřez

SPOJENÍ PRUTŮ

- tuhé – monolitické (koncové průřezy se nemohou proti sobě posunout ani potočit)
- vnitřní kloub

PLOŠNÉ KONSTRUKCE

- dva z délkových rozměrů konstrukce jsou výrazně větší než zbývající rozměr (tloušťka)
- idealizace dvojrozměrným plošným prvkem, který představuje střednicovou plochu (hmotnost rozložena do jedné roviny)

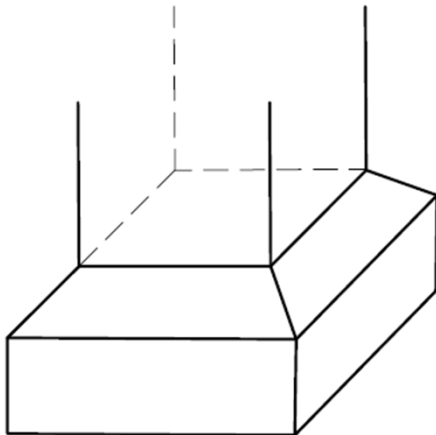
podle **tvaru střednicové plochy**

- omezená rovina – deska, stěna
- obecná prostorová plocha – skořepina (válcové, rotační, aj.)

MASIVNÍ KONSTRUKCE

- žádný z rozměrů konstrukce podstatně nepřevyšuje ostatní
- prostorové konstrukce – základové patky, opěrné zdi, apod.

Zatížení stavebních konstrukcí

- veličina proměnná v čase a prostoru

podle **proměnlivosti v čase**

- **stálé** zatížení – velikost a rozložení se po dokončení stavby nemění (vlastní tíha konstrukce, tlak hornin, účinky předpětí)
- **nahodilé** zatížení – velikost a rozložení po konstrukci je během existence stavby proměnné (užitná, klimatická)
- **mimořádné** zatížení – může se vyskytnout při provádění a užívání konstrukcí jen ve výjimečných případech (havárie, zemětřesení, výbuch)

podle **proměnlivosti polohy v prostoru**

- **pevná** zatížení, např. vlastní tíha konstrukce
- **volná** zatížení, např. přemístitelné užité zatížení, zatížení sněhem

podle **odezvy konstrukce** na zatížení

- **statická** zatížení – nevyvolávají významná zrychlení konstrukce
- **dynamická** zatížení – vyvolávají taková zrychlení konstrukce, že nelze zanedbat vliv setrvačných sil hmoty konstrukce

POHYBLIVÉ ZATÍŽENÍ

- zvláštní případ nahodilého zatížení, které vzniká poježděním vozidel a zařízení po konstrukci – soustava svislých břemen (nápravové tlaky), spojitě zatížení na určité délce

- účinek pohyblivého zatížení na stavebních konstrukcích řešíme s výhodou pomocí **příčinkových čar**
- funkční závislost, která udává jak se mění velikost sledované statické veličiny S (reakce, normálová síla, posouvající síla, ohybový moment, průhyb nosníku) v průřezu x , pohybuje-li se po nosníku jednotková síla neměnného směru

Metody řešení příčinkových čar

- **analytická** metoda – vzorce odvozené podle zásad statiky
- **kinematická** metoda – s použitím kinematické definice příčinkové čáry
- **kombinace analytické a kinematické** metody – tvar příčinkové čáry se určí kinematickou metodou a početně pak její pořadnice v charakteristických průřezech (určující pořadnice)

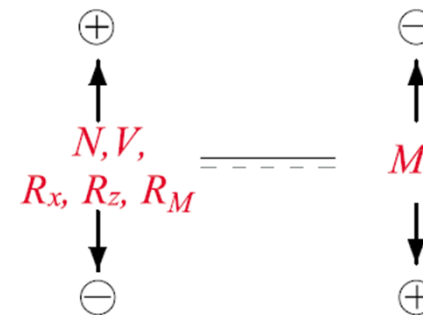
Kinematická definice a tvar příčinkové čáry

- příčinková čára statické veličiny S v průřezu x konstrukce je **ohybová čára**, vyvozená na konstrukci **jednotkovým impulsem** v průřezu x **duálním** k veličině S , na které koná práci pouze uvažovaná veličina S
- příčinkové čáry statických veličin rovinných nosníků se staticky určitým podepřením se skládají pouze z úseček

Jednotkový impuls duální k veličině

- $\Delta = 1$ – pro příčinkovou čáru posouvající síly, normálové síly a silové složky reakce
- $\varphi = 1$ – pro příčinkovou čáru ohybového momentu a momentové složky reakce

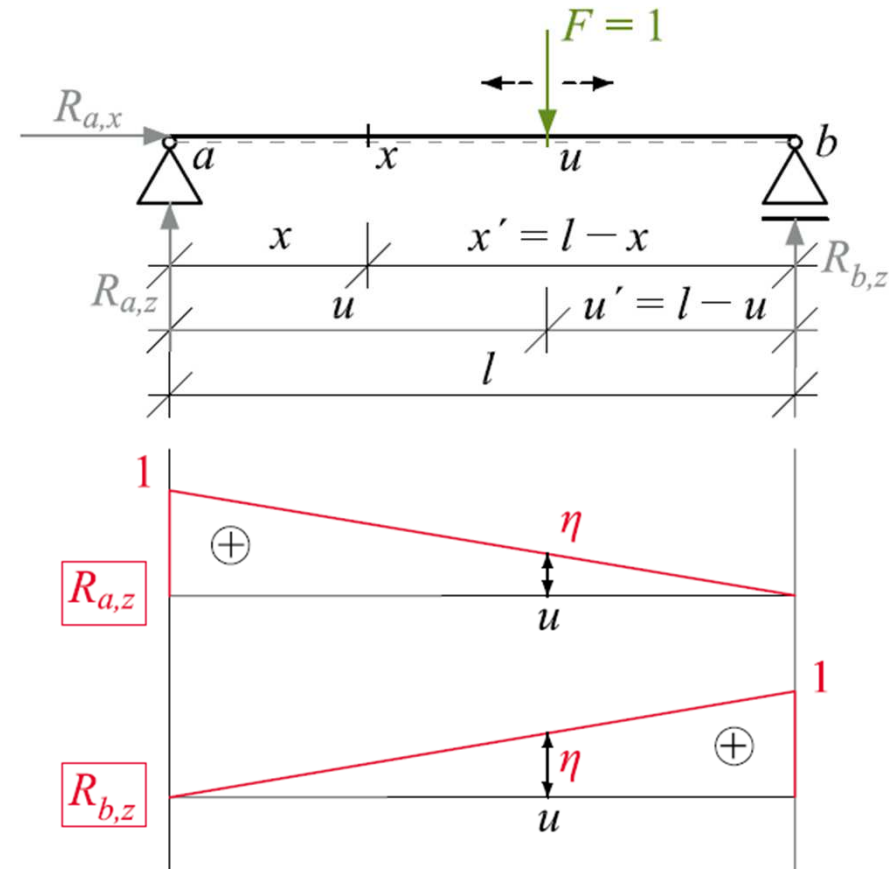
Znaménková konvence

PŘÍČINKOVÉ ČÁRY PRO SLOŽKY REAKCÍ

ANALYTICKÁ METODA

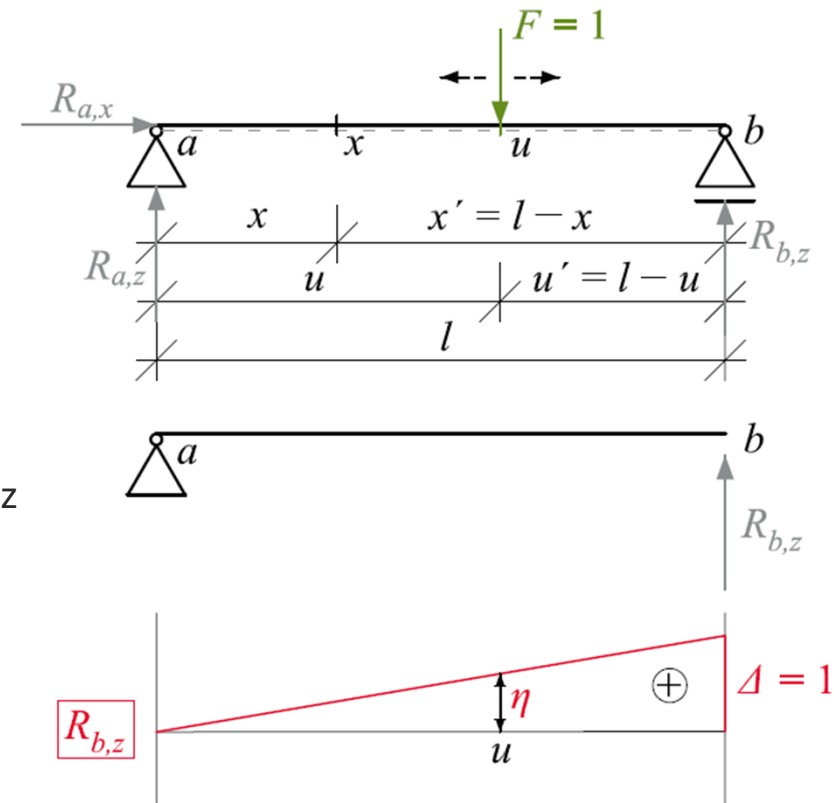
- $\sum F_{i,x} = 0 \rightarrow R_{a,x} = \eta = 0$
- $\sum M_{i,b} = 0; -R_{a,z} \cdot l + F \cdot u' = 0$
 $\rightarrow R_{a,z} = \eta = \frac{F \cdot u'}{l} = \frac{u'}{l} = \frac{l-u}{l}$
- $\sum M_{i,a} = 0; -F \cdot u + R_{b,z} \cdot l = 0$
 $\rightarrow R_{b,z} = \eta = \frac{F \cdot u}{l} = \frac{u}{l}$
- $u = 0; R_{a,z} = 1; R_{b,z} = 0$
- $u = l; R_{a,z} = 0; R_{b,z} = 1$

PŘÍČINKOVÉ ČÁRY PRO SLOŽKY REAKCÍ

KINEMATICKÁ METODA

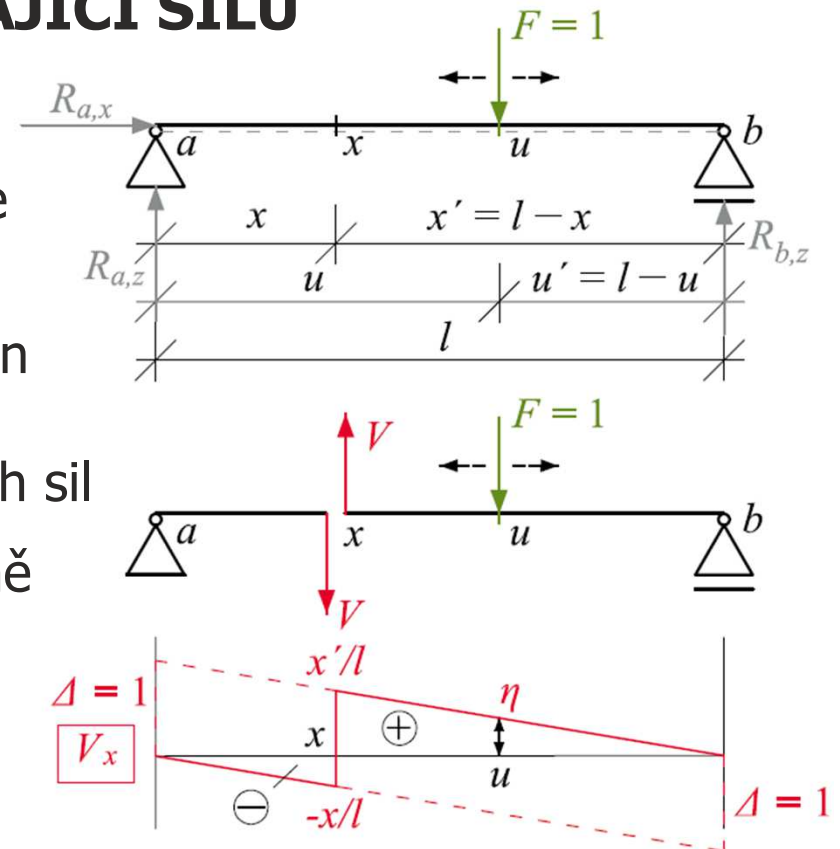
- odebereme posuvný kloub b
- jeho účinek nahradíme reakcí $R_{b,z}$
- nosníku udělíme virtuální posun (duální impuls $\Delta = 1$) v průřezu b ve směru a kladném smyslu reakce $R_{b,z}$
- tím dojde k virtuálnímu pootočení střednice nosníku kolem pevného kloubu a
- příčinková čára reakce $R_{b,z}$ je totožná s ohybovou čarou prostého nosníku, vyvozenou jednotkovým posunutím podporového průřezu b ve směru a kladném smyslu reakce $R_{b,z}$

PŘÍČINKOVÁ ČÁRA PRO POSOUVAJÍCÍ SÍLU

KINEMATICKÁ METODA

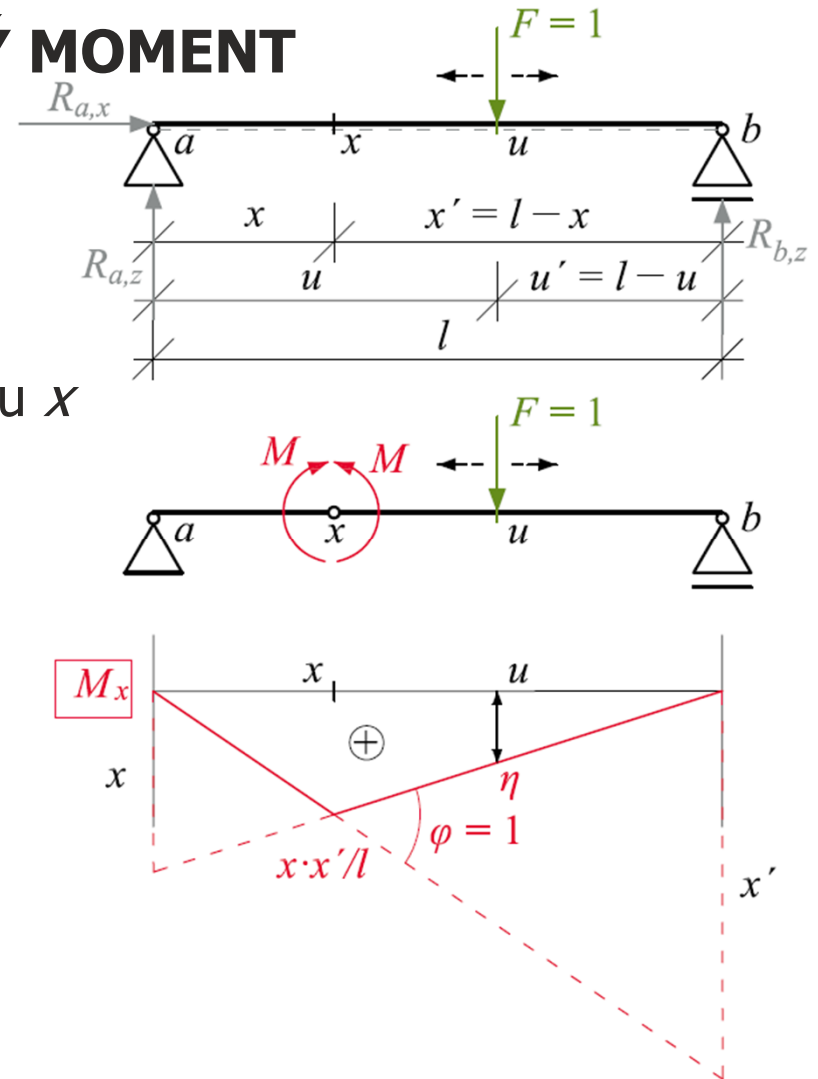
- v průřezu x nosník „rozřízneme“ (vložíme posuvné vetknutí)
- nosníku udělíme vzájemný virtuální posun (duální impuls $\Delta = 1$) v průřezu x ve směru a kladném smyslu posouvajících sil
- úsečky příčinkové čáry musí být vzájemně rovnoběžné
- příčinková čára posouvající síly V_x v průřezu x je ohybová čára nosníku, vyvozená vzájemným jednotkovým posunutím rozříznutých konců nosníku v průřezu x ve směru a kladném smyslu V_x

PŘÍČINKOVÁ ČÁRA PRO OHYBOVÝ MOMENT

KINEMATICKÁ METODA

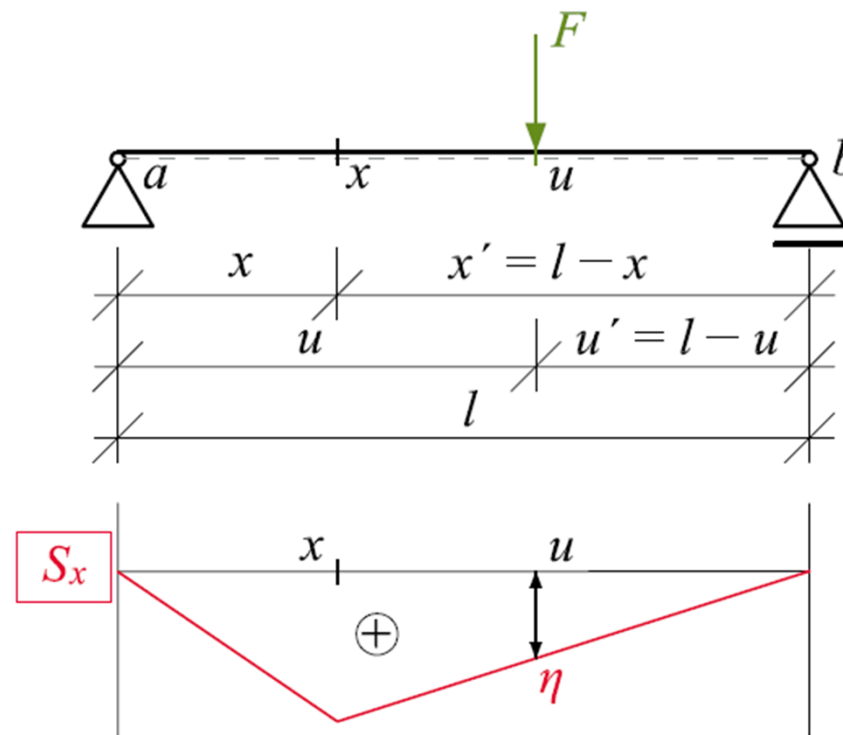
- do průřezu x vložíme vnitřní kloub
- nosníku udělíme vzájemné virtuální pootočení (duální impuls $\varphi = 1$) v průřezu x v kladném smyslu ohybových momentů
- příčinková čára ohybového momentu M_x v průřezu x je ohybová čára nosníku, vyvozená vzájemným jednotkovým natočením konců nosníku v průřezu x spojených vnitřním kloubem kladným smyslu M_x

pomocí příčinkové čáry statické veličiny S_x lze stanovit hodnotu veličiny S v průřezu x pro libovolné stálé i nahodilé zatížení

JEDINÉ BŘEMENO F

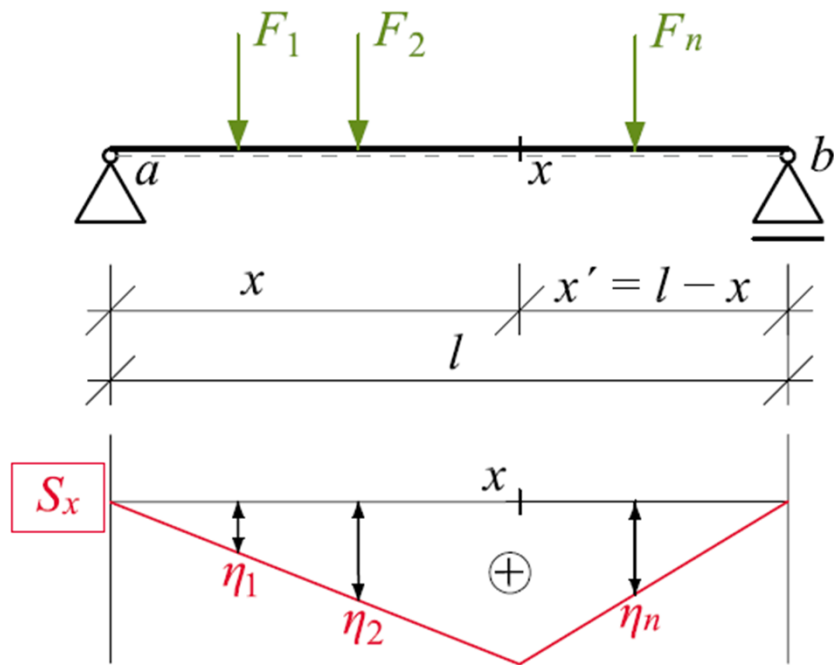
- $S_x = F \cdot \eta$

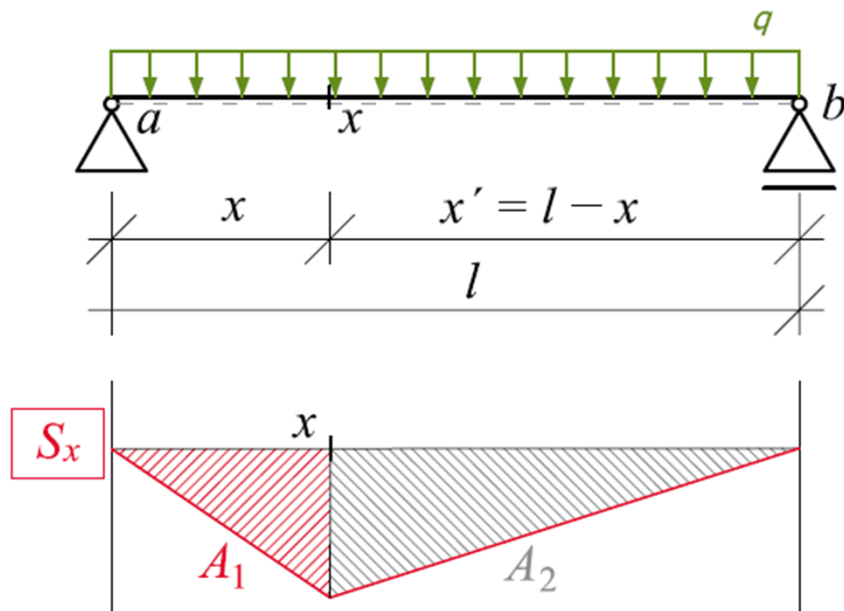
SOUSTAVA OSAMĚLÝCH BŘEMEN

- $S_x = F_1 \cdot \eta_1 + F_2 \cdot \eta_2 + \dots + F_n \cdot \eta_n = \sum_{k=1}^n F_k \cdot \eta_k$

SPOJITÉ ROVNOMĚRNÉ PŘÍČNÉ ZATÍŽENÍ q

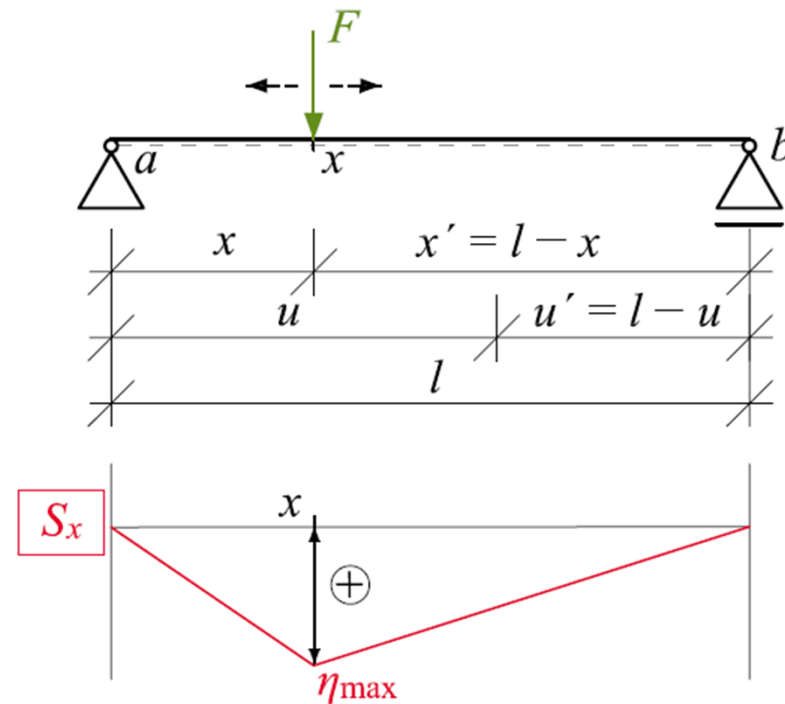
- $S_x = q \cdot \int_a^x \eta(u) du + q \cdot \int_x^b \eta(u) du = q \cdot (A_1 + A_2)$

extrémní hodnoty (maximální nebo minimální) statické veličiny S v průřezu x pomocí příčinkové čáry pro různé typy pohyblivých zatížení

JEDNO POHYBLIVÉ BŘEMENO F

- $\max S_x = F \cdot \eta_{\max}$

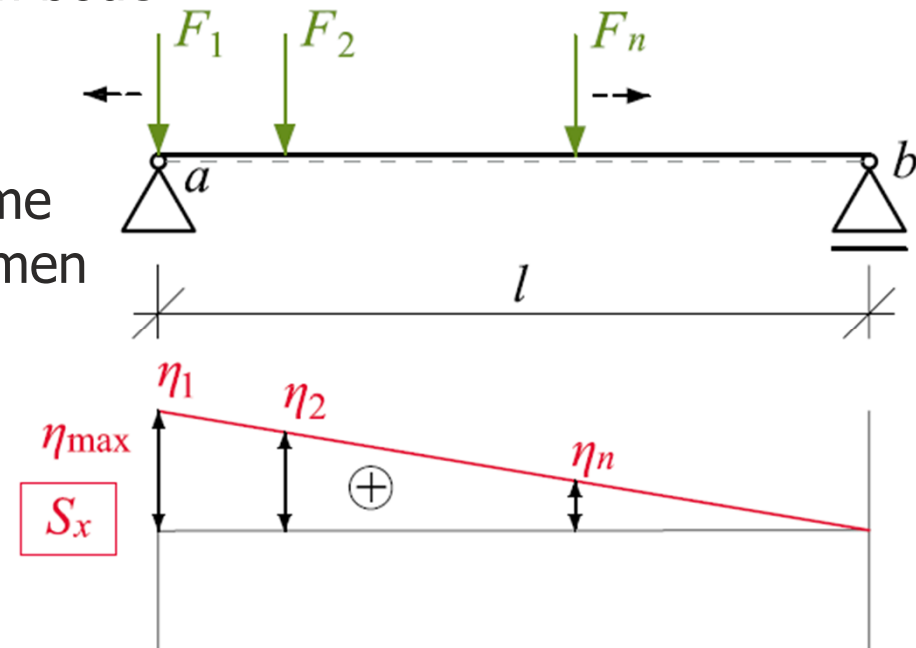
SOUSTAVA BŘEMEN S PEVNÝMI VZDÁLENOSTMI

- $\max S_x = \sum_{i=1}^n F_i \cdot \eta_i$
- soustavu břemen umístíme na nosník tak, aby největší a nejbližší k sobě položená břemena působila v blízkosti největší pořadnice $\eta_{\max}$ příčinkové čáry S_x a jedno z nich přímo v tom bodě

- u příčinkové čáry veličiny S v průřezu x , která má v místě extrémní pořadnice zlom stanovíme nejúčinnější polohu soustavy břemen pomocí **Winklerova kritéria**

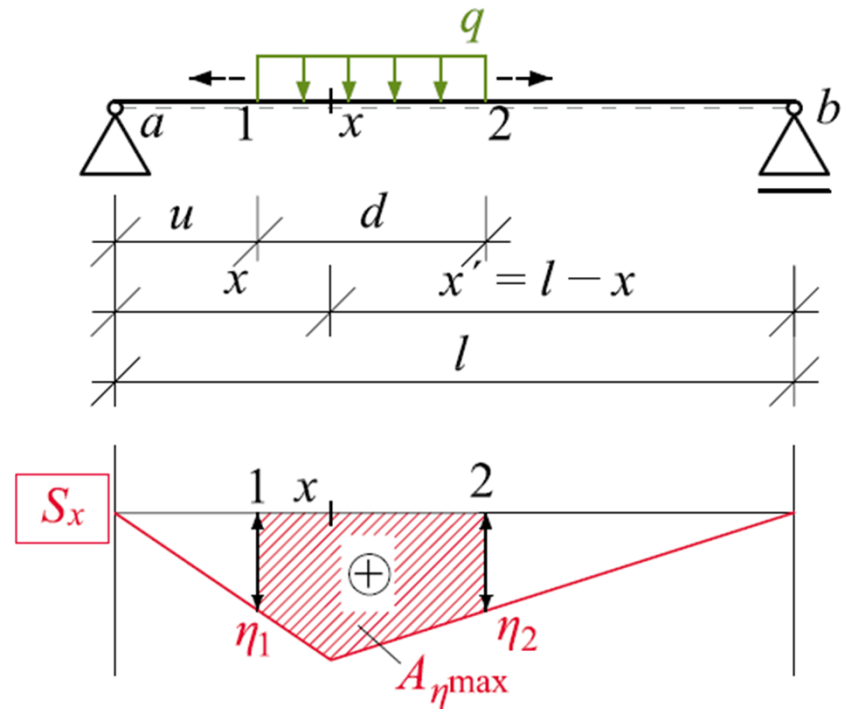
– do průřezu x umístíme tzv. kritické břemeno F_k

$$\sum_{i=1}^{k-1} F_i < R \frac{x}{l} < \sum_{i=1}^k F_i$$

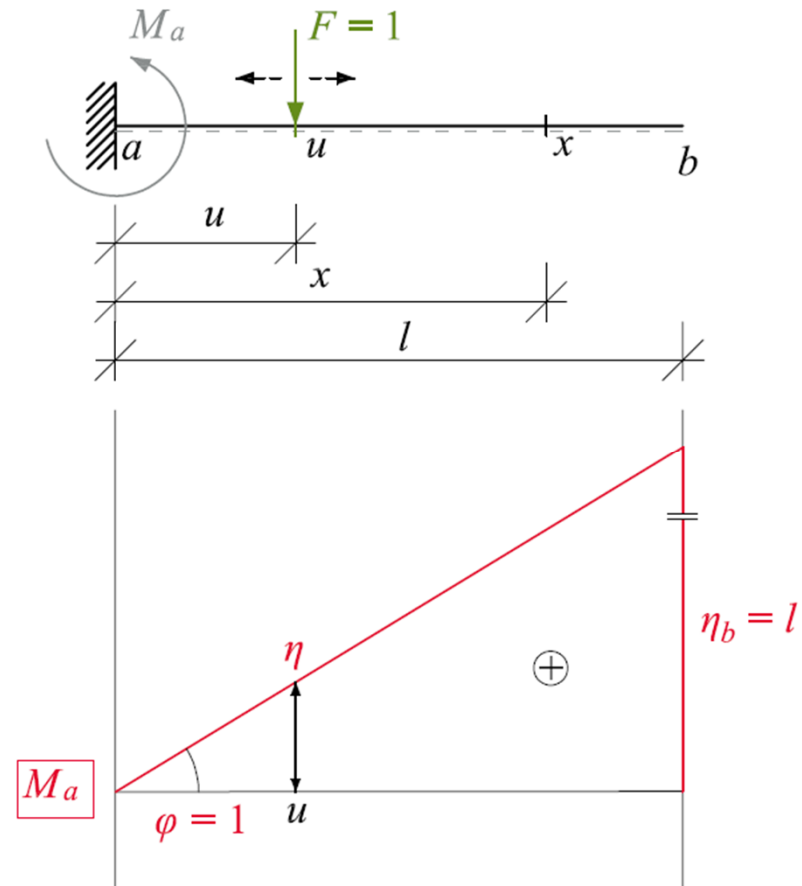
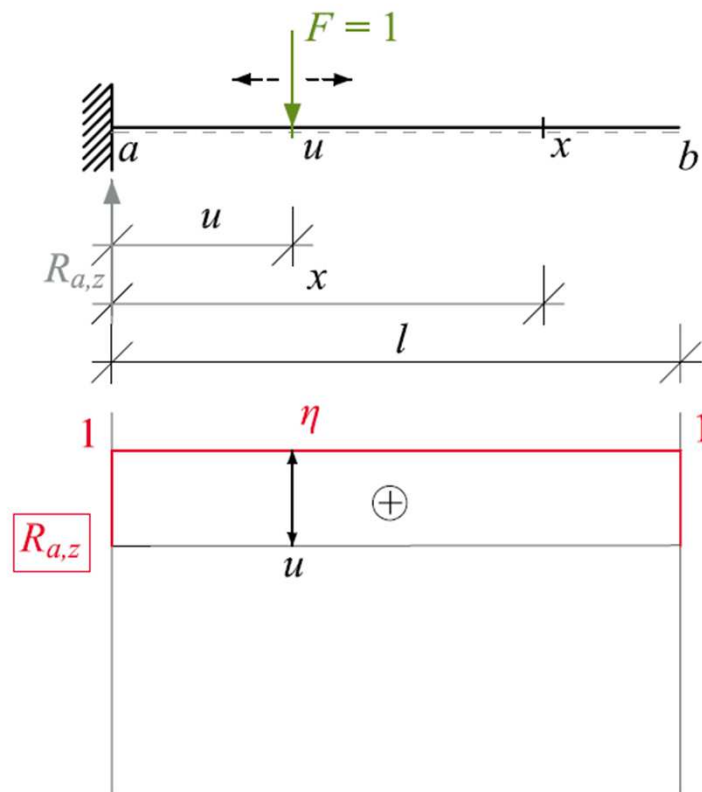
ČÁSTEČNÉ ROVNOMĚRNÉ PŘÍČNÉ ZATÍŽENÍ q NA DÉLCE d

- $\max S_x = q \cdot A_{\eta_{\max}}$
- $\eta_1 = \eta_2 \rightarrow A_{\eta_{\max}}$

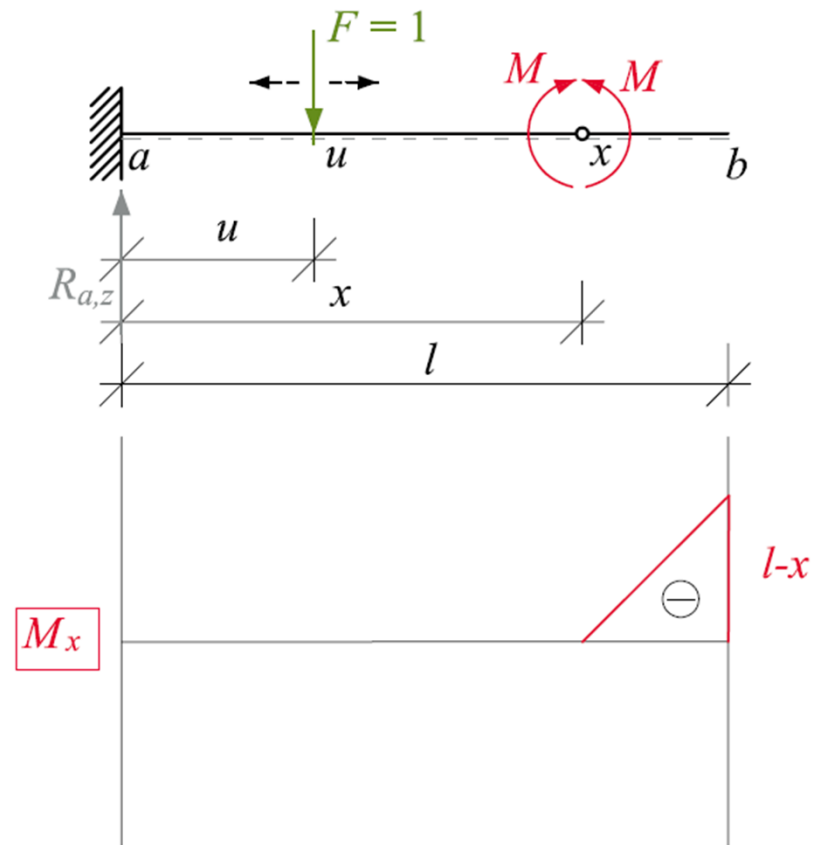
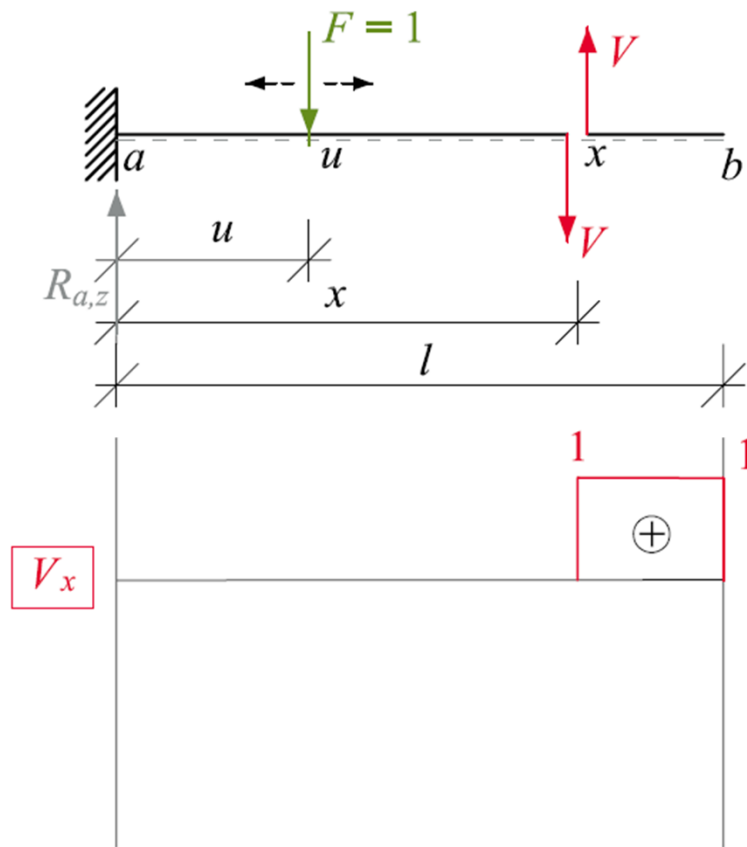
PŘÍČINKOVÉ ČÁRY PRO SLOŽKY REAKCÍ

KINEMATICKÁ METODA

PŘÍČINKOVÉ ČÁRY PRO VNITŘNÍ SÍLY

KINEMATICKÁ METODA

VYKRESLETE PŘÍČINKOVÉ ČÁRY A S JEJICH VUŽITÍM URČETE HODNOTY VYBRANÝCH STATICKÝCH VELIČIN: $R_{b,z}$, M_{x_1} a V_{x_2}

